

Список використаних джерел: 1. Про податок на добавлену вартість : Закон України від 20.12.1991 № 2007-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2007-12>. 2. Про податок на добавлену вартість : Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 № 14-92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/14-92>. 3. Про податок на додану вартість : Закон України від 03.04.1997 № 168/97-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/168/97-%D0%B2%D1%80>. 4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 5. Боярчук Д. Цікаві факти про ПДВ. OPEN SOCIETY FOUNDATIONS. Проект «Популярна економіка: ціна держави». 2014. № 26. С. 1-13. URL: case-ukraine.com. 6. Сльозко Т. Чи насправді ми сплачуємо податок з доданої вартості? *Економіка України*. 2005. № 8. С. 57-60. 7. Дедекаєв В. Концептуальні положення реформування ПДВ. *Економічний часопис – XXI*. 2007. № 5-6. URL: <http://soskin.info/ea/2007/5-6/2007010/html>. 8. Уллубієва К. К. Додавлена та додана вартість: сутність та взаємозв'язок понять в бухгалтерському обліку. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2009. № 4(50). С. 166-170. 9. Карев К. П. Внесення змін до Податкового кодексу України, які дозволять повністю виключити необхідність відшкодування ПДВ з бюджету та складання податкових накладних. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/40512>. 10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. 11. Білобровенко Т. В. Бухгалтерський облік і контроль розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ, 2018. 280 с. 12. Подолянчук О. А. Облікове забезпечення розрахунків з податку на додану вартість. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7667>.

УДК 336

К. Ю. Баришевський, здобувач вищої освіти

А. О. Січевська, здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: **О. Ю. Акименко**, канд. екон. наук, доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ГЕНЕЗИС СТАНОВЛЕННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Ключові слова: податки, податкова система, оподаткування, реформування, Державна податкова адміністрація.

Зважаючи на те, що наукове пізнання будь-яких проблем та явищ розвивається в контексті історичного досвіду, дослідження питань реформування податкової служби потребує ретельного аналізу досвіду становлення та розвитку податкової системи, адже виникнення податків у Київській Русі пов'язують саме зі становленням цієї древньої держави та їх національним походженням. Йдеться про подимний податок, полюддя та поплужне. Так, наприклад, існування «подимного», одного з найдавніших прямих податків, пов'язують з українськими землями, а його назву з одиницею оподаткування (домом, селянським двором). Сплата його відбувалася натурою та часткового грошима. Другий податок - полюддя, збирався під час щорічних об'їздів Київської Русі князем та його дружиною. Ще одним джерелом наповнення казни був податок, який пов'язували з плугом, тому що саме він був одиницею оподаткування поплужним – земельним податком, який йшов на військові витрати, утримання князівського двору та дипломатичні місії. Існування цих податків у подальшому знайшло своє продовження в Галицько-Волинському князівстві, а потім в Литовсько-Українській та Литовсько-Польській державі [3, с. 2]. Рентні відносини запровадила княгиня Ольга, розвиваючи і вдосконалюючи традиційну систему податків, збагачуючи їх оброками. Останні стали важкою розплатою за смути і нестабільність життя на Русі в XII-XIII ст. В епоху середньовіччя Русь сплачувала податки Литовській, Польській і Московській державам, час від часу, збільшуючи кількість прямих і непрямих, звичайних і надзвичайних податей, яких нараховувалося більше 30 [3, с. 2].

З XV століття вводиться половщина – прямий грошовий податок, який сплачували спочатку селяни, виходячи з кількості худоби і землі, а згодом і усі державні категорії заможного селянства. Також існував і ще один натуральний податок – поштучне, який був запроваджений литовцями та сплачувався селянами від кількості худоби та птиці, витканого полотна, ряден, рушників [4, с. 1].

З приходом в Україну так званого Магдебурзького права пов'язують розвиток міст, запровадження помірному торговельного мита та поштовх у податковому та митному регулюванні. За Магдебурзьким правом голова чи бургомістр, наділений найвищою виконавчою та судовою владою в місті, самостійно встановлював розміри податків та мита, регулював податкові відносини, розглядав усі майново-боргові спори й ухвалював рішення [4, с. 1]. За часів Гетьманщини була скасована частина податків, які мали бути стягненими з населення. Шляхта, козацька старшина були звільнені від податків повністю. Лише міщани і селяни платили стацію – податок на утримання війська, а також сплачували податок з промислових прибутків. [3, с. 2]. Однак згодом помірне мито було замінене Московським податком, що становив 5 % від продажної ціни товару, і пояснюють ці зміни саме втратою Україною її незалежності та поневоленням Російською Імперією.

Запроваджується нова система оподаткування населення прямими податками. Запровадження подвійного оподаткування значно збільшило кількість платників податків за рахунок введення в їх число тих категорій населення, що раніше були звільнені від оподаткування: «задвірних», «ділових людей», половників та інших. Загальну суму подвійного визначав уряд на чолі з урядником, а сільська громада чи міське управління розподіляли суму податку між всіма дворами.

Подвійне оподаткування зберігалось до запровадження подушного, основного прямого податку Російської імперії, запровадженого в Україні в першій половині XVIII століття. Характерними рисами цього податку було наступне: по-перше, його сплачувало все чоловіче населення країни, крім дворян, духовенства і осіб, що перебували на державній службі; по-друге, розрахунок необхідного обсягу здійснювався щорічно, визначався сумою, необхідною для утримання армії і флоту, постійно збільшувався. У XVIII столітті подушне становило близько 50 % усіх надходжень до державного бюджету Російської імперії, протримався даний податок до кінця XIX століття, до моменту появи іноземних інвесторів та розвитку сільськогосподарського і ремісничо-промислового підприємництва [1].

Революція, громадянська війна, короткочасовий НЕП суттєво змінюють податкову систему шляхом запровадження елементів цивілізованого регулювання економіки - прямих і непрямих податків. Сталінізація спростила податкову систему і в умовах тоталітарної системи вона стала по суті номінальною і набрала вироджених форм. Потреби в спеціальному податковому органі в умовах загальнодержавної форми власності на засоби виробництва не було. У складі Міністерства фінансів та його підрозділів в областях, районах, містах виділялись відповідні підрозділи держдоходів. Вони несли відповідальність за дотриманням діючого порядку справляння бюджетних доходів і за виконання плану надходжень платежів до бюджету [4, с. 1].

Розвиток нової податкової системи в Україні ознаменовано отриманням державою незалежності у 1991 році. Нова податкова система суттєво відрізнялася від тієї, що існувала в умовах командно адміністративної системи—з особливостями, характерними для всіх республік колишнього СРСР. До речі, податкова система України, що формується нині, з одного боку, сягає своїм корінням у систему доходів державного бюджету колишнього СРСР, з іншого боку, потребує змін і реформ, що відповідали б вимогам сьогодення [4, с. 1]. Наступним важливим етапом у реформуванні податкової системи є прийняття у 1994 році Закону «Про систему оподаткування», розподіл податків на загальнодержавні та місцеві й утворення в подальшому Державної податкової адміністрації та місцевих податкових інспекцій.

Утворення Державної податкової адміністрації, аналогу якої досі не існувало, було величезним кроком українського керівництва по притягненню у сферу оподаткування тіньового капіталу та контролю за доходами всіх юридичних і фізичних осіб. Проіснували податкові інспекції до 1997 року та були замінені податковими адміністраціями в областях та містах Києві та Севастополі на чолі з Державною податковою адміністрацією України. Ця реорганізація спричинила подальше оновлення, яке відобразилося в необхідності створення Податкового кодексу України. До вже наявних податків та платежів додалися кілька нових (гербовий збір, відрахування до Пенсійного фонду з купівлі-продажу валюти, золота, дорогоцінних металів та каміння, автомобілів), разом з цим деякі платежі та збори до бюджету скасовано (відрахування в фонд Чорнобиля). [3, с. 2]. У 1997 році оновлюється нормативна база, а саме вносяться зміни

до Закону України «Про систему оподаткування» в частині стягнення загальнодержавних податків і зборів (обов'язкові платежі); місцевих податків і зборів (обов'язкові платежі).

З 1 січня 2011 року набирає чинності новий Податковий кодекс України, скасовуючи при цьому безліч Законів України, декретів Кабінету Міністрів України, постанов Верховної Ради України та указів Президента України. У новому кодексі змінено кількість та склад загальнодержавних і місцевих податків та зборів.

Сьогодні податкова система України перебуває на етапі кардинальних перетворень. 6 січня 2020 року Верховна Рада знову прийняла ряд змін до Податкового кодексу України. Як запевняють законотворці, їх метою є вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві. Ця реформа передбачає велику низку змін та новацій: змінюється стиль проведення і строки перевірок, збільшуються штрафи, реформування інституту відповідальності тощо. Очевидно, що реформування податкової системи України передбачає розв'язання двох груп проблем: вдосконалення інституціональних умов оподаткування і вдосконалення податкової системи: її складу структури та окремих елементів.

Отже, можна зробити висновок, що сьогодні податкова система України перебуває на етапі кардинальних перетворень. В державі постійно проводилась політика зміни системи оподаткування, але, на жаль, не завжди продумана, економічно обґрунтована, та не завжди це відбувалось у комплексі з іншими фінансовими нововведеннями.

Список використаних джерел: 1. Соколовська А. М. Податкова система України – теорія та практика становлення. Київ : НДФІ, 2001. 372 с. 2. Історичний аспект у реформуванні податкової служби України. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3877/1/93.pdf>. 3. Становлення податкової системи в Україні: історичний аспект від 04.04.2013 року. URL: <https://www.stud24.ru/taxation-law/stanovlennya-podatkovogo-sistemi-v-ukran/472880-1797572-page2.html>. 4. Історія формування податкової системи України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Податкова_система_України.

УДК 336.2

С. Ю. Бахир, здобувач вищої освіти

Науковий керівник: **В. В. Гливенко**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ РЕНТНОЮ ПЛАТОЮ ЗА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

Ключові слова: лісові ресурси, рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, ставки збору.

Ліси є національним багатством держави й основним джерелом задоволення потреб суспільства та деревообробної галузі в лісових ресурсах. Однак варто наголосити про наявні нині проблеми функціонування та розвитку лісового сектору в Україні, які мають соціальний, екологічний, та економічний характер. Зокрема, варті уваги незаконні вирубки лісів, а також стихійні лісові пожежі, які наносять чисельні збитки лісовій галузі та знищують рослинний і тваринний світ.

З огляду на надзвичайно важливу роль лісів у контексті забезпечення суспільного добробуту, пріоритетною для вирішення наявних проблем є рентна складова державної еколого-економічної політики. Такий підхід являє собою використання особливого інструментарію та системне нормативно-правове забезпечення. Фундаментальними характеристиками рентного інструментарію регулювання лісокористування є рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів є одним із видів збору за спеціальне використання природних ресурсів. Як зазначає В. А. Голян, рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів є основним інструментом фіскального регулювання природокористування, який спрямований на забезпечення перерозподілу ренти в інтересах власника природних ресурсів, переважно народу України, у зв'язку з господарським освоєнням природоресурсного потенціалу [1].